

Persvoorlichting

Synagogen in Duitsland Een virtuele reconstructie 17 mei tot en met 16 juli 2000

Onder de indruk van de brandstichting op de synagoge van Lübeck in 1994 ging een groep studenten van de Technische Universiteit van Darmstadt samenwerken, met het doel een belangrijk hoofdstuk Duitse geschiedenis en architectuurgeschiedenis te verwerken. Met behulp van de methode voor computerondersteund ontwerpen (Computer Aided Design - CAD), driedimensionale ruimte-indrukken natuurgetrouw simulerend, reconstrueerden de studenten enkele van de synagogen, die het nazi-geweld ten prooi vielen. Het reconstructieproces moest niet alleen de belangstelling voor waardevolle historische gebouwen wekken, maar ook de herinnering oproepen aan het onherroepelijk verwoeste, culturele erfgoed en de verdwenen architectuur. De tentoonstelling toont de virtuele reconstructie van 14 synagogen die tot op het ogenblik waarop ze werden verwoest een integraal bestanddeel waren van het stadsbeeld van Berlijn, Darmstadt, Dortmund, Dresden, Frankfurt, Hannover, Kaiserslautern, Keulen, Leipzig, München, Neurenberg en Plauen.

De tentoonstelling is ingedeeld in drie ruimtelijke eenheden. In het gedeelte rond de ingang wordt de bezoeker aan de hand van als voorbeeld samengebrachte wetteksten geconfronteerd met de wijze waarop zich de permanente ontrecting van de joden in Duitsland voltrok. De juridische en maatschappelijke buitensluiting vond haar hoogtepunt in de reeds lang en nauwgezet voorbereide overval op de meest markante schouwplaatsen van het joodse leven – op honderden van synagogen en bidplaatsen in het gehele rijksgedied.

Enkele synagogen werden nog vóór november 1938 afgebroken en hun verdwijning met feestelijke plechtigheden van staatswege publiek goedgekeurd; dat was het geval in Dortmund, Neurenberg en München. Van de meeste joodse godshuizen bleven na de excessen van de rijksopgromnacht van 9 november 1938 nog slechts ruïnes over. Deze werden in de meeste gevallen al enkele dagen later volledig en ten laste van de betreffende gemeente gesloopt. Historisch fotomateriaal illustreert de dramatische gebeurtenissen.

Het zwaartepunt van de tentoonstelling wordt gevormd door de reconstructie van 14 geselecteerde synagogen. Centraal staan de grootscheeps opgevatte simulatiefilms met betrekking tot drie godshuizen in Keulen (opgericht in 1861 door Ernst Zwirner), Hannover (opgericht in 1870 door Albert Schmidt) en in Plauen (opgericht in 1930 door Fritz Landauer); nog eens elf synagogen worden voorgesteld in verschillende stadia van hun reconstructie en met diverse technische middelen (video- en diaprojecties, computerafdrukken). Virtuele rondgangen aan computerbeeldschermen geven de blik vrij op gevels en interieurs. Beweeglijke gezichtshoeken, driedimensionaal licht- en schaduwspel laten een gedifferentieerde waarneming toe van de ruimtelijke omstandigheden. Achtergrondinformatie over de plaatselijke geschiedenis, over architectuur en liturgie, alsook het getuigenis van tijdgenoten en enkele originele stukken die voor vernieling konden worden bewaard, ronden de virtuele voorstellingen af.

De tentoonstelling wil in de eerste plaats het reconstructieproces zelf aanschouwelijk maken. Daarom worden er in de tentoonstellingsruimtes twee arbeidsplaatsen voor studenten ingericht, die hun werkzaamheden aan het project zullen voortzetten. Bij lopende tentoonstelling „groeit“ voor de ogen van de bezoeker de virtuele reconstructie van de verwoeste synagoge te Dortmund-Hiltropwall (opgericht in 1900 door Eduard von Fürstenau). Aan de hand van historisch uitgangsmateriaal (bouwplannen, foto's en tekeningen) kunt u een blik werpen op het praktische atelierwerk van dit als „work in progres“ opgezette project.

Naar aanleiding van de tentoonstelling verschijnt een ca. 80 pagina's tellende catalogus met een uitgebreide projectbeschrijving en met teksten en illustraties over de gereconstrueerde synagogen. Een documentaire film, die de zender 3sat zal uitzenden en in de tentoonstellingsruimtes wordt getoond, geeft een samenvatting van de resultaten van het project en gaat dieper in op diverse aspecten van de virtuele reconstructie.

Ter aanvulling bij de tentoonstelling wordt de synagogale culturele erfenis in het kader van een concert ook akoestisch weer tot leven gewekt. Een introductie tot dat thema geeft de in 1944 in Budapest geboren organist Andor Izsák. Hij leeft sinds 1983 in Duitsland en werkt als wetenschapper en authentiek vertolker van synagogale muziek. Uit deze werkzaamheden ontstond in 1988 het Europese centrum voor joodse muziek (Europäische Zentrum für Jüdische Musik), dat sinds 1992 aangesloten is bij de hogeschool voor muziek en theater van Hannover (Hochschule für Musik und Theater Hannover). Andor Izsák werkt al drie jaar lang regelmatig samen met het Hamburgse knapen- en jeugdkoor St.- Michaelis, om de traditie van het cantoraal gezang te doen herleven.

De tentoonstelling kwam tot stand in samenwerking met de Technische universiteit van Darmstadt, vakgebied CAD in de architectuur, het bondsministerie van onderwijs en onderzoek (Bundesministerium für Bildung und Forschung) en van de "Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland" te Bonn. Zij wordt geopend door mevrouw Edelgard Bulmahn, minister van Onderwijs en Onderzoek en door de heer Paul Spiegel, voorzitter van de Centrale Raad van de Joden in Duitsland (Zentralrat der Juden in Deutschland).

De persconferentie heeft op 16 mei 2000, om 11:00 uur plaats in het forum van de "Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland".

Gedetailleerde teksten en illustraties krijgt u zowel in het persbureau als op het internet onder www.bundeskunsthalle.de

Ter introductie van het thema kunnen wij u op verzoek per e-mail catalogusteksten ter beschikking stellen.

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland
Friedrich-Ebert-Allee 4, 53113 Bonn
Presse
Telefoon 0228-9171-204/5/6 Telefax 0228-9171-211
www.kah-bonn.de / e-mail: majer-wallat@kah-bonn.de